

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

ÄR GRÖN TEKNIK MÄNS POLITIK?

En kvantitativ studie om mäns och kvinnors syn på ekologisk modernisering

Julia Runeson

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	SK1523
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht/2016
Handledare:	Niklas Harring

Abstract

Ekologisk modernisering handlar om att ställa om det nuvarande ekonomiska systemet i en miljömässigt hållbar riktning med hjälp av teknisk utveckling och innovation så att tillväxten kan fortsätta utan att miljön tar skada. Diskursen har rönt stora framgångar inom internationell miljöpolitik men har samtidigt kritiserats för att vara en mansdominerad diskurs. Trots diskursens framgång och kritik har få studier undersökt könsskillnader i allmänhetens uppfattning om ekologisk modernisering. Denna studie använder data från den västsvenska SOM-undersökningen från 2015 för att undersöka om det finns en skillnad mellan mäns och kvinnor syn på ekologisk modernisering. Resultatet från studiens statistiska analys visar att det åtminstone finns indikationer på att män har en mer positiv syn på ekologisk modernisering än vad kvinnor har. Studien visar även att denna könsskillnad delvis kan förklaras av att män lever en mindre miljövänlig livsstil än vad kvinnor gör, samt av att män uppfattar riskerna med miljöförstöring som mindre än vad kvinnor gör. Denna studie bidrar därmed med ökad förståelse för en könsaspekt av den diskurs som dominerar dagens miljöpolitiken.

Nyckelord: miljöpolitik, ekologisk modernisering, kognitiv dissonans, riskuppfattning, kön

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.2 Ekologisk modernisering och genus.....	4
1.3 Syfte och frågeställningar.....	6
2. Teori.....	7
2.1 Kognitiv dissonans.....	7
2.2 Könssocialisering och riskuppfattning.....	8
2.3 Hypoteser.....	9
3. Metod och material.....	9
3.1 Metod.....	9
3.2 Material.....	11
3.3 Operationaliseringar.....	11
Oberoende variabel.....	11
Beroende variabel.....	12
Mellanliggandevariabler.....	13
Kontrollvariabler.....	14
3.4 Beskrivande statistik.....	15
4. Resultat.....	16
4.1 Analys.....	23
5. Diskussion.....	23
Källförteckning.....	28

1. Inledning

Världen står inför omfattande miljö- och klimatproblem som utgör ett alvarligt hot mot jorden vi bor på (Rockström et al, 2009). De miljöpolitiska frågorna får allt större fokus och legitimitet på de politiska arenorna. Men trots en utbredd kunskap om att vissa grupper bidrar mer till miljöförstöring medan andra är mer utsatta för förstörelsens konsekvenser, diskuteras miljöproblem fortfarande oftast utifrån hela mänsklighetens förhållande till miljön. Ett perspektiv som ofta negligeras i den västerländska miljöpolitiken är genusperspektivet. En studie från 2015 visar till exempel att de skandinaviska ländernas klimatstrategier helt saknar ett genusperspektiv (Magnusdottir & Kronsell, 2015). Samtidigt finns tydliga indikationer på att den miljöpolitiska inriktning som dominerar i västvärlden är könad. Den dominerande diskursen kallas ekologisk modernisering och innebär att det nuvarande kapitalistiska samhället kan moderniseras i en mer miljövänlig riktning med hjälp av teknisk utveckling och innovation så att den ekonomiska tillväxten kan fortsätta utan att miljön tar skada (Dryzek, 2013, 170). Denna diskurs har kritiserats, bland annat för att de lösningar som diskursen erbjuder faller inom mansdominerade fält som ekonomi och teknik (MacGregor, 2009, Bäckstrand, 2004). Trots diskursens framgång vet forskningen relativt lite om allmänhetens uppfattning och åsikt om den riktning miljöpolitiken tagit och än mindre om det finns eventuella skillnader mellan mäns och kvinnors uppfattningar. Kan det vara så att vi alla är överens, eller finns det en skillnad mellan män och kvinnor i synen på hur vi ska lösa de omfattande miljöproblem som hotar mänskligheten?

1.2 Ekologisk modernisering och genus

Trots att ekonomisk tillväxt och ökad konsumtion har lyfts fram som problematiskt i en värld med ändliga resurser bygger den rådande miljöpolitiken på fortsatt ekonomisk tillväxt. Ekologisk modernisering handlar om att modernisera det nuvarande kapitalistiska systemet i en mer miljömässigt hållbar riktning (Dryzek, 2013, 172). Eftersom förbrukning av naturresurser ligger till grund för stora delar av den ekonomiska tillväxten har man inom tidigare miljöpolitiska inriktningar menat att tillväxt och miljöhänsyn står i direkt konflikt med varandra. Ekologisk modernisering hävdar dock motsatsen och menar att de två är ömsesidigt beroende (Lidskog & Sundqvist, 2011). För att få resurser att ta hand om miljön behövs ekonomisk tillväxt och för att tillväxten ska kunna fortsätta i framtiden behöver de naturresurser som finns kvar brukas på ett hållbart och miljövänligt sätt. Detta blir möjligt i praktiken med hjälp av vetenskap, innovation och teknisk utveckling. Produktionsmetoder kan bli mer resurssnåla och mindre miljöbelastande vilket gör att konsumtionen kan fortsätta

utan att miljön tar skada (Schlosberg & Rinfret, 2008, s.254,255, Carter, 2007,s. 227). Miljöförstöring ses därmed främst som en följd av ineffektiv användning av resurser. För att det ska bli lönsamt för aktörer att ställa om till en mer resurssnål produktion kan staten prissätta naturresurser genom diverse skatter som t.ex. utsläppsskatter eller avfallsskatter. I ett vidare begrepp handlar även diskursen om att alla aktörer i samhället ska inkorporera miljöhänsyn i sina verksamheter, till exempel med hjälp av miljöledningssystem, för att själva reglera och ta ansvar för den miljöbelastning man åstadkommer (Lidskog & Sundqvist, 2011). Mycket av detta känner vi igen från vår samtid med företag som levererar gröna produkter, arbetsplatser med gröna resepolitics, osv. Begreppet ekologisk modernisering kan dock användas på olika sätt, från en övergripande beskrivning av den riktning som miljöpolitiken tagit till endast påståendet att ekonomisk tillväxt och miljöhänsyn är ömsesidigt beroende. Denna studie kommer emellertid att fokusera på själva kärnan i diskursen som utgörs av tanken att det nuvarande samhället kan moderniseras med hjälp av teknik, innovation och vetenskap så att samhället kan fortsätta skapa ekonomisk tillväxt och materiellt välstånd utan att miljön och klimatet tar skada (ibid).

Trots diskursens framgång i den västerländska miljöpolitiken har den kritiserats. Ekologisk modernisering kritiserar för att bara beskriva miljöproblemen ur ett ensidigt naturvetenskapligt perspektiv med konsekvensen att andra dimensioner av miljöproblematiken, som till exempel livsstils- eller utvecklingsfrågor, negligeras. Diskursen har också kritiserats för att maskulinisera miljöpolitiken eftersom de lösningarna som presenteras hamnar inom fält där kvinnor är underrepresenterade, som till exempel teknik och ekonomi (MacGregor, 2009, Bäckstrand, 2004). Vidare berör miljöförstöring hela mänskligheten men forskning har visat att män och kvinnor belastar miljön och påverkas av miljöhoten på olika sätt. Forskning har till exempel visat att mäns livsstil belastar miljön i högre grad än kvinnors (Johnsson Latham, 2007) och att kvinnor är mer oroade för miljöförstöring än vad män är (Oscarson & Solvevid, 2015). Rimligtvis påverkar uppfattning av miljöproblem även attityder till hur problemen bör lösas men denna del av ekvationen vet forskningen mindre om.

Tidigare empirisk forskning har undersökt könsskillnader i attityder till fenomen som går att knyta an till diskursen om ekologisk modernisering. Som tidigare nämnts påverkas rimligtvis attityd till ekologisk modernisering av uppfattningar om tillståndet i naturen och åsikter om miljöförstöring. Omfattande empirisk forskning har visat att kvinnor visar mer miljöhänsyn (eng. *environmental concern*) än vad män gör. I den svenska kontexten

har forskning visat att folkvalda kvinnliga politiker på kommunal och regional nivå och kvinnor i allmänhet visar större miljöhänsyn än vad män gör, en skillnad som intressant nog inte återfinns bland folkvalda på riksdagsnivå, där graden av miljöhänsyn istället till stor del förklaras av partitillhörighet (Sundström & McCright, 2013). Begreppet miljöhänsyn är ett relativt öppet begrepp och har operationaliserats på många olika sätt. Forskningsfältet kring miljöhänsyn har bland annat visat att kvinnor prioriterar värdet av en god miljö högre än vad män gör (Xiao & McCright, 2015, s.1) och att kvinnor visar större oro för olika typer av miljöförstöring (Bord & O'Connor, 1997, s.839).

Ekologisk modernisering hör även samman med risktagande eftersom diskursen förutsätter tillit till ny och mindre beprövad teknik (MacGregor, 2009,133) och dess kapacitet att bemöta miljöförstöring på ett effektivt sätt. Rimligtvis påverkar individers uppfattning av en risk deras benägenhet att ta den risken och omfattande empirisk forskning har visat att män uppfattar risker som mindre än vad kvinnor gör. Könsskillnaden gäller för många olika typer av risker som undersökts, som till exempel hälsorisker eller risk att utsättas för brott, men även risker i miljön (Slovic, 1999, Bord & O'Connor, 1997, Xiao & McCright, 2012).

Det finns såväl teoretiska som empiriska indikationer på att män har en mer positiv syn på ekologisk modernisering än vad kvinnor har, men trots detta har det inte genomförts en samlad undersökning av mäns respektive kvinnors syn på hela diskursen ekologisk modernisering i den svenska kontexten. I denna studie kommer därför en sådan undersökning att genomföras för att bidra med ökad förståelse om könsaspekter av ekologisk modernisering.

1.3 Syfte och frågeställningar

Studiens syfte är att empiriskt undersöka om män har en mer positiv syn på ekologisk modernisering än vad kvinnor har. Eftersom tidigare forskning visat att män har en mindre miljövänlig livsstil och bedömer risker i miljön som mindre hotande än vad kvinnor gör undersöker studien om detta skulle kunna förklara varför män eventuellt har en mer positiv syn på ekologisk modernisering.

Studien utgår från följande tre frågeställningar:

1. Har män en mer positiv syn på ekologisk modernisering än vad kvinnor har?
2. Kan den eventuella könsskillnaden (F1) förklaras av att mäns livsstil är mindre miljövänlig än kvinnors?
3. Kan den eventuella könsskillnaden (F1) förklaras av att män bedömer miljöförstöring som mindre riskfyllt än vad kvinnor gör?

Det kan vara värt att notera att de två möjliga mellanliggande variablerna inte är ömsesidigt uteslutande eftersom resultaten kan visa att båda, ingen, eller bara en av de mellanliggande variablerna förklarar den eventuella könsskillnaden.

2. Teori

Vad kan förklara att män och kvinnors olika uppfattning om lösningar på miljöproblem kan härledas till graden av miljövänlig livsstil och riskuppfattning? I denna sektion presenteras teorin om kognitiv dissonans och teorin om könssocialisering som kan förklara hur studiens mellanliggande variabler påverkar sambandet mellan könstillhörighet och syn på ekologisk modernisering. Teoridelen avslutas med en presentation av studiens hypoteser.

2.1 Kognitiv dissonans

Tidigare forskning har visat att män har en mindre miljövänlig livsstil än kvinnor (Johnsson Latham, 2007). Kan detta förklara varför det eventuellt finns en könsskillnad i syn på ekologisk modernisering? Mycket i den västerländska livsstilen går på tvärs med den kunskap som finns om hur mänsklig aktivitet skadar miljön. Några vardagliga exempel på detta är att vi kör bil trots kunskap om hur avgaserna skadar klimatet och att vi konsumerar resursintensiva varor trots kunskap om skadan på miljön som uppstår. Teorin om kognitiv dissonans försöker förklara vad som sker när människor har två föreställningar som på detta sätt inte går ihop. Teorin kallar föreställningar som går ihop för konsistenta, som till exempel att avstå från att röka för att man vet att det innebär en hälsorisk. Föreställningar som inte går ihop kallas för dissonanta, som att välja att röka trots medvetenhet om hälsoriskerna. Kognitiv dissonans upplevs obekvämt och därför strävar människor efter att reducera dissonansen. Ju starkare dissonansen upplevs desto starkare blir strävan att reducera den. Det teoretiskt enklaste sättet att reducera dissonansen är att ändra sitt beteende eller sin hållning så att det blir konsistent, i exemplet ovan vore det att sluta röka. I praktiken är det inte alltid så enkelt eftersom individen kan uppleva att en sådan uppoffring är allt för stor. Istället för att ändra sitt beteende kan individen skaffa sig andra föreställningar som reducerar dissonansen. Enligt teorin går det att göra detta på tre sätt. Det första innebär att ta fasta på fler föreställningar som är konsistenta för att väga upp den föreställning som är dissonant. I exemplet med rökning skulle detta kunna vara att lyfta fram andra företeelser som är konsistenta med rökning som till exempel att rökning är en social företeelse eller att rökning hjälper mot stress. Det andra innebär att minska betydelsen av företeelsen som är dissonant genom att till exempel peka på andra hot som är värre eller att lyfta fram att dissonansen inte är så stor.

Gällande rökning skulle det kunna vara att lyfta fram att övervikt är farligare än rökning eller att man faktiskt inte röker så ofta utan bara vid speciella tillfällen. Det tredje och sista sättet är att tillföra en föreställning som kan förklara båda föreställningarna och helt enkelt får dem att gå ihop (Krantz Lindgren, 2001, s. 114-117, Festinger, 1976, s. 1-3, 18-23).

Det finns en tydlig kognitiv dissonans mellan kunskap om att miljöförstöring orsakats av mänskliga aktiviteter och att vidhålla en livsstil som belastar miljön genom att till exempel flyga, köra bil och äta kött. I enlighet med teorin erbjuder ekologisk modernisering en föreställning som kan reducera denna dissonans. Diskursen gör gällande att nuvarande system kan reformeras så att den ekonomiska tillväxten och konsumtionen kan fortsätta genom att produktionen med hjälp av innovation och teknik blir avsevärt mer resurseffektiv. Ekologisk modernisering erbjuder därmed en win-winsituation där motsättningarna mellan ekonomisk tillväxt och miljöhänsyn suddas bort. Enligt denna logik borde de som har en mer miljöbelastande livsstil ha en mer positiv syn på ekologisk modernisering, eftersom det leder till att dissonansen reduceras. Då tidigare forskning visat att mäns livsstil belastar miljön mer än kvinnors (Johnsson Latham, 2007) finns det anledning att undersöka om könsskillnader i syn på ekologisk modernisering kan förklaras av skillnader i miljövänlig livsstil.

2.2 Könssocialisering och riskuppfattning

Könsskillnader i riskuppfattning av miljöproblem har inom tidigare forskning använts för att förklara könsskillnader i miljöhänsyn, men mäns och kvinnors olika uppfattning om risker skulle även kunna förklara varför kvinnor eventuellt har en mer negativ syn ekologisk modernisering. Tidigare forskning har visat att kvinnor generellt uppfattar risker som större än vad män gör, vilket även gäller för miljörelaterade risker (Xiao & McCright, 2012). Detta har bland annat förklarats med teorin om könssocialisering (eng. *gender socialization*). Enligt teorin lär sig barn vad som anses maskulin och feminint i den kultur de växer upp i och genom förväntningar, värderingar och identifiering med föräldrar, eller vuxna med samma könstillhörighet, socialiseras barn till en viss genusidentitet. Föreställningarna om den maskulina och feminina identiteten kommer till stor del från de traditionella könsrollerna där kvinnan tagit hand om familj och hushåll medan män haft ansvar för försörjningen. I många västerländska kulturer förknippas därför den maskulina identiteten med värden som självständighet och kontroll medan den feminina identiteten kopplas samman med empati, omsorg och samhörighet. Eftersom kvinnor lär sig att prioritera omhändertagande och omsorg om närstående uppfattas hot, från till exempel miljöförstöring, som mer riskfyllda för kvinnor

än för män. Detta påverkar i sin tur attityden till miljöhänsyn (Davidson & Freudenburg, 1996, s. 305,323, Blocker & Eckberg, 1997, s. 842, 843, McCright & Xiao, 2014, 1110).

Kan denna teori även förklara varför kvinnor har en mer negativ syn på ekologisk modernisering än vad män har? Det är rimligt att anta att bilden av ett hotande problem påverkar synen på hur problemet ska lösas. Ekologisk modernisering handlar om en transformering av det nuvarande samhället, som inte ifrågasätter en tillväxtnorm, till ett samhälle som på sikt är hållbart. Satsningar på innovation och teknik och gradvisa omställningar till grön konsumtion sker redan nu men vi vet fortfarande inte om detta kommer att lösa miljöproblemen på egen hand (Jacksson, 2009, s. 67-86). Fullständig tilltro till ekologisk modernisering innebär därför ett risktagande. Rimligtvis påverkar uppfattningen om hur omfattande en risk är hur pass benägen man är att ta den. Individer som uppfattar miljöförstöring som riskfullt och hotande nu kanske därför förespråkar andra mer direkta åtgärder som verkställs idag, åtminstone som ett komplement till satsningar på utveckling av teknik. Detta skulle i så fall innebära att individer som uppfattar miljöförstöring som mer riskfyllt skulle ha en lägre tilltro till att endast ekologisk modernisering kommer att lösa miljöproblemen.

2.3 Hypoteser

Utifrån tidigare forskning och ovan presenterade teori går det att härleda tre hypoteser som kommer att prövas i denna studie.

Hypotes 1: Män har en mer positiv syn på ekologisk modernisering än kvinnor har.

Hypotes 2: Könsskillnaden (H1) kan förklaras av att män har en mindre miljövänlig livsstil än kvinnor.

Hypotes 3: Könsskillnaden (H1) kan förklaras av att män uppfattar miljöförstöring som mindre riskfyllt än vad kvinnor gör.

Hypoteserna är inte ömsesidigt uteslutande. Givet att hypotes 1 får stöd kan det vara så att både hypotes 2 och 3 får stöd, att bara en av dem får stöd eller att ingen av dem får stöd.

3. Metod och material

3.1 Metod

För att besvara studiens frågeställningar kommer två stiganalysen att genomföras. Stiganalys är en statistisk metod som är utformad för att undersöka hur mycket av effekten i ett samband mellan två variabler som kan förklaras av en annan mellanliggande variabel (Esaiasson,

Gilljam, Oscarsson, Wägnerud, 2012, s.380-384). Eftersom studien inte bara är intresserad av att undersöka om det finns en könsskillnad i allmänhetens syn på ekologisk modernisering utan också av att undersöka vad som skulle kunna förklara en eventuell könsskillnad, är stiganalysen en bra metod. Likt andra typer av statistiska analyser möjliggör även stiganalysen att ett stort antal analysenheter undersöks vilket skapar förutsättning för generaliserbara resultat (Essiason et al., 2012 s. 171).

Trots stiganalysens fördelar finns några begränsningar att ha i åtanke. Stiganalysen kan visa styrkan i sambanden mellan variabler, men inte bevisa sambandens kausalitet. En annan begränsning är att samtliga variabler måste operationaliseras utifrån samma grupp respondenter för att variablerna ska kunna bli jämförbara, vilket innebär att alla variabler måste operationaliseras utifrån samma enkätundersökning. I denna studie kommer materialet från den västsvenska SOM-undersökningen från 2015 att analyseras. Enkätundersökning innehåller en stor mängd frågor, trots detta har den sina begränsningar och i vissa fall är det svårt att skapa optimala operationaliseringar. Men även om man tar stiganalysens begränsningar i beaktan lämpar sig denna analysmetod väl för att besvara studiens frågeställningar.

Stiganalys är en serie regressionsanalyser som genomförs efter varandra. Regressionsanalysen genererar bland annat b-koefficienter som visar hur mycket den beroende variabeln påverkas när den oberoende variabeln ökar ett steg. I denna studie är dock variablerna mätta på olika skalor, då en del går från 0-1 och andra från 7-35 och så vidare. Detta innebär att vi måste studera standardiserade b-koefficienter istället eftersom detta mått visar hur mycket den oberoende variabeln påverkar den beroende variabeln när de standardiserats så att de har samma skalenheter (Sundell, 2011). Den första regressionsanalysen undersöker sambandet mellan den oberoende variabeln könstillhörighet och den beroende variabeln ekologisk modernisering. Sambandet kontrolleras genom att studiens kontrollvariabler läggs in i analysen varefter de mellanliggande variablerna adderas var och en för sig. På detta sätt visar studiens resultat hur den direkta effekten av könstillhörighet på ekologisk modernisering påverkas när andra variabler tas i beaktning. Resultatet från analysen kommer att visa den direkta effekten av könstillhörighet och ekologisk modernisering samt effekten av de mellanliggande variablerna på ekologisk modernisering. För att sedan se effekten av könstillhörighet på de mellanliggande variablerna genomförs två separata regressionsanalyser, en för varje mellanliggande variabel. Den indirekta effekten tas sedan fram genom att multiplicera den standardiserade b-koefficienten av sambandet mellan den oberoende och den mellanliggande variabeln med standardiserade b-koefficienten av

sambandet mellan den beroende och den mellanliggande variabeln. På detta sätt kan analysen visa hur stor del av könsskillnaden i tilltro till ekologisk modernisering som kan förklaras av den mellanliggande variabeln i respektive analys. Avslutningsvis läggs båda mellanliggande variablerna in i analysen samtidigt för att se hur stor del av den totala effekten av könstillhörighet på ekologisk modernisering som förklaras av både riskuppfattning och miljövänlig livsstil. Om det kvarstår ett signifikant samband mellan könstillhörighet och ekologisk modernisering antyder det att det finns andra förklaringsfaktorer än de som inkluderats i denna studie som kan förklara den eventuella könsskillnaden.

3.2 Material

Materialet till studien har valts utifrån möjlighet att operationalisera allmänhetens uppfattning om hur miljöproblem ska lösas utifrån ekologisk modernisering, eftersom studiens övriga variabler är relativt enkla att operationalisera och ofta ingår i större enkätundersökningar. I den västsvenska SOM-undersökningen från 2015 finns ett frågebatteri som fångar in respondenternas syn på relationen mellan ekonomisk tillväxt, tilltro till innovation och miljöhänsyn vilket är själva kärnan i diskursen ekologisk modernisering. Med hjälp av dessa frågor går det att studera allmänhetens syn på de lösningar som ingår i ekologisk modernisering. Undersökningen har skickats ut till 6000 slumpmässigt utvalda medborgare boende i Västsverige och har 2830 svarande respondenter vilket skapar goda förutsättningar för generaliserbara resultat (Bové, 2016). I ett internationellt perspektiv utgör den svenska kontexten en relativt svår prövning för studiens hypoteser eftersom Sverige under en längre tid arbetat med jämställdhet och miljöfrågor.

Eftersom regionen Västsverige inte skiljer sig avsevärt från övriga Sverige gällande jämställdhet, miljöpolitik och syn på innovation är det rimligt att anta att studiens resultat kommer att vara generaliserbara för hela Sveriges befolkning.

3.3 Operationaliseringar

Oberoende variabel

I denna studie operationaliseras den oberoende variabel kön till man eller kvinna. Antalet respondenter i datamaterialet som uppgivit "*annan könstillhörighet*" är få vilket gör det svårt att inkludera dem i analysen. Man kodas i analysen till 1 och kvinna till 0. Det är dock något problematiskt att operationalisera variabeln kön efter det binära och biologiska könet. McCright och Xiao (2014, 1112) förespråkar i deras artikel att forskning angående genus och miljö bör studera femininitet och maskulinitet snarare än det biologiska könet. De menar att

många teorier som lagts fram inom fältet förklarar genuskillnader, det vill säga det socialt konstruerade könet, och inte per automatik könsskillnader, det biologiska könet. I det material som denna studie undersöker saknas dock frågor som gör det möjligt att operationalisera femininitet och maskulinitet. Vidare är biologiskt kön en variabel som är enkel att kvantifiera och mycket tidigare forskning har använt sig av denna uppdelning vilket gör det möjligt att jämföra resultatet från denna studie med annan forskning.

Beroende variabel

I den västsvenska SOM-undersökningen från 2015 finns ett frågeparti som kan fånga in den beroende variabeln, uppfattning om ekologisk modernisering, på ett bra sätt. Respondenterna får svara på fem påståenden och uttrycka sin uppfattning enligt *“Helt riktig”*, *“Delvis riktig”*, *“Delvis felaktigt”*, *“Helt felaktigt”* och *“Ingen uppfattning”*. De fem påståendena är 1. *“Vetenskapen kommer lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever”*, 2. *“Klimathotet är överdrivet”*, 3. *“Ekonomisk tillväxt är negativt för miljön”*, 4. *“Endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön”* och 5. *“Den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser”* (SOM-institutet, 2015, 10). I analysen exkluderas de respondenter som svarat *“ingen uppfattning”*. För att frågorna ska kunna ingå i samma index har svarsalternativen kodats om så att de som stämmer väl överens med ekologisk modernisering har värdet 4 och de som inte stämmer överens har värdet 1. Detta innebär att frågorna 1,2 och 3 har vänts för att svarsalternativen för alla fem frågor ska gå i samma riktning.

Frågorna fångar in respondenternas attityd till grundkonceptet i ekologisk modernisering nämligen behovet av ekonomisk tillväxt, vetenskap och innovation för att reformera rådande system i en mer hållbar riktning. I frågepartiet ingår även en fråga om huruvida respondenten anser att klimathotet är överdrivet. En aspekt av ekologisk modernisering är att bemöta klimathotet, men som tidigare nämnts (se sektion 2.2), kan vi inte veta säkert att utveckling av teknik, innovation och grön konsumtion räcker för att bemöta de akuta problemen (jmf Jacksson, 2009). Detta gör att åsikten att 'klimathotet är något överdrivet' behövs för att man ska kunna ha en ensidigt positiv attityd till ekologisk modernisering kan åtgärda miljöproblemen på egen hand.

De fem frågorna kommer att samlas i ett index eftersom studien är intresserad av den bakomliggande attityden till respondenternas svar snarare än av att undersöka sambandet mellan könstillhörighet och varje specifik fråga. Om frågorna mäter samma bakomliggande attityd kommer svaren på frågorna att samvariera, det vill säga, de respondenter som svarar

högt på en fråga kommer även att svara högt även på de andra frågorna som ingår i indexet. Samvariationen mäts genom ett reliabilitetstest i enheten Cronbachs Alpha, ett mått som går från 0 till 1 där höga värden innebär hög reliabilitet. Indexet för ekologisk modernisering har Alpha-värdet 0,61 vilket är gångbart men något lågt och vi kan därför inte vara helt säkra på att indexet mäter den bakomliggande attityden till ekologisk modernisering. Samtidigt är det inte möjligt att skapa ett index med högre samvariation eftersom Alpha-värdet sjunker om någon av de fem frågorna exkluderas och det saknas andra frågor i SOM-undersökningen som relaterar till ekologisk modernisering.

Mellanliggandevariabler

Miljövänlig livsstil

I materialet finns ett frågeparti som på ett bra sätt fångar in respondenternas grad av miljövänlig livsstil. I frågepartiet får respondenterna svara på hur ofta de gör något av följande sju vanliga miljövänliga handlingar: 1. *“Väljer miljömärkta varor”*, 2. *“Undviker att köra bil”*, 3. *“Sorterar hushållsavfall”*, 4. *“Undviker att resa med flyg”* 5. *“Handlar ekologisk mat”*, 6. *“Avstår från att äta kött”*, 7. *“Handlar second hand eller begagnat”* och svarsalternativen är *“Aldrig”*, *“ Någon gång”*, *“Ganska ofta”*, *“Ofta”* och *“Alltid”* (SOM-insitutet, 2015, 9). Respondenterna i undersökningen uppger alltså själva hur ofta de utför en handling och blir inte observerade för hur ofta de utför något i verkligheten. Ett vanligt problem med denna typ av frågor är att respondenten kanske snarare svarar vad man önskar göra snarare än hur man faktiskt agerar vilket gör att datan kan bli något snedvriden. Denna studie intresserar sig dock för skillnaden mellan män och kvinnor så om män och kvinnor svarar på detta sätt i lika stor utsträckning borde det inte innebära ett problem för resultaten. Det är också nämnvärt att frågorna inte undersöker vilka motiv respondenterna har för att agera som de gör, vilket innebär att vi inte vet om respondenterna utför vissa handlingar av just miljöskäl. I denna studie är vi främst intresserade av beteendet och hur beteende påverkar attityd till hur miljöproblemen ska lösas, inte att kartlägga varför respondenterna väljer att bete sig som de gör.

Även denna variabel kommer att bestå av ett index där de sju frågorna sammanställs till en mer lätthanterlig variabel. Resultatet från reliabilitetstestet visar att Cronbachs Alpha är 0,68 vilket indikerar att det finns en samvariation. Utifrån materialet som finns i SOM-undersökningen utgör de sju frågorna bästa möjliga index för variabeln miljövänlig livsstil eftersom det saknas kompletterande frågor som skulle kunna inkluderas

för att höja samvariationen. Reliabilitetstestet visar därtill att exkludering av någon av de sju frågorna inte höjer Alpha-värdet nämnvärt.

Riskuppfattning

Variabeln riskuppfattning operationaliseras med hjälp av en fråga i SOM-undersökningen där respondenterna får uppge hur oroande de upplever miljöförstöring genom svarsalternativen ”*Mycket oroande*”, ”*Ganska oroande*”, ”*Inte särskilt oroande*” och ”*Inte alls oroande*” (SOM-insitutet, 2015, 4). I analysen kodas ”*Mycket oroande*” till 4 och ”*Inte alls oroande*” till 1. Oro är emellertid bara en del av begreppet riskuppfattning och mäter främst konsekvensen av att något uppfattas som riskfyllt. Det hade varit önskvärt att inkludera andra faktorer, som till exempel upplevd utsatthet, i operationaliseringen men då dessa faktorer saknas i SOM-undersökningen kan oro för miljöförstöring fungera som ett proxy för riskuppfattning. Eftersom denna operationalisering är något bristfällig har andra operationaliseringar av riskuppfattning prövats. Ett sätt att operationalisera riskuppfattning är att inkludera respondenternas oro för en rad olika typer av samhällsfenomen. I SOM-undersökningen ingår ett stort frågebatteri om hur oroade respondenterna är för en rad olika samhällsfenomen som till exempel gängkriminalitet, avbefolkad glesbygd och försvagad demokrati. Eftersom denna studie undersöker allmänhetens uppfattning om hur miljöproblem ska lösas är det mest rimligt att undersöka allmänhetens riskuppfattning av just miljörelaterade fenomen och inte riskuppfattningar i största allmänhet. I frågepartiet ingår en fråga som gäller respondenternas oro för förändringar i jordens klimat men då påståendet ”*Klimathotet är överdrivet*” ingår i operationaliseringen av den oberoende variabeln finns det en risk att dessa frågor mäter liknande attityder vilket skulle kunna ge skeva resultat där korrelationen är högre mellan variablerna än vad de är i verkligheten. Utifrån materialet som finns i den västsvenska SOM-undersökningen är det mest optimalt att operationalisera riskuppfattning utifrån hur oroade respondenterna uppger att de är för miljöförstöring.

Kontrollvariabler

Det finns ett antal faktorer som kan tänkas påverka människors attityd till ekologisk modernisering. En studie från 2016 visar att ideologi kan påverka attityd till ekologisk modernisering då individer som placerar sig mer till höger, på den politiska vänster-höger skalan, visade sig ha en mer positiv attityd till ekologisk modernisering. Resultaten i studien kontrollerades för utbildning och inkomstnivå samt ålder och könstillhörighet vilket även denna studie kommer att använda som kontrollvariabler (Harring, 2016). Utbildningsnivå kan påverka miljöattityder eftersom utbildning kan underlätta förståelsen för komplexiteten

bakom många miljöproblem och dess konsekvenser. Inkomstnivå har visat sig ha ett positivt samband med miljöhänsyn vilket skulle kunna förklaras av att högre inkomst innebär att man har mer utrymme att hantera de kostnader som miljöhänsyn eventuellt kan innebära. Även yngre personer visar mer stöd för miljön vilket till exempel skulle kunna förklaras av att konsekvenserna av beslut om miljön som fattas idag kommer att påverka framtiden och yngre generationers livsmöjligheter (Van Liere & Dunlap, 1980, Jones & Dunlap 1992).

3.4 Beskrivande statistik

De fyra variabler som undersöks i analysen är den oberoende variabeln kön (man), beroende variabel ekologisk modernisering och de två mellanliggande variablerna miljövänlig livsstil och riskuppfattning. Samtliga variabler och analysens kontrollvariabler presenteras övergripande i tabell 1.

Tabell 1: beskrivande statistik

	N	Min	Max	Medelvärde	Standardavvikelse
Kön (man)	1660	0	1	0,56	0,50
Ekologisk modernisering	1660	5	20	10,30	2,72
Miljövänlig livsstil	1660	7	35	18,47	4,64
Riskuppfattning	1660	1	4	3,35	0,71
Ålder	1660	1	4	2,65	0,98
Inkomst per hushåll och år	1660	1	3	2,13	0,73
Utbildning	1660	1	4	2,86	1,05
Ideologi (höger)	1660	1	5	3,06	1,23

Eftersom svarsalternativen för frågor angående ekologisk modernisering som minst är 1 och som högst är 4 och indexet totalt innehåller fem frågor blir variabelns totala minimumvärde 5 och maximumvärde 20. Av samma anledning har variabeln miljövänlig livsstil minimivärdet 7, eftersom indexet innehåller sju frågor, och maxvärdet 35 eftersom varje fråga har fem svarsalternativ. För att kunna genomföra analysen har bara de respondenter som svarat på

samtliga variabler inkluderats vilket gör att antalet i populationen (N) är 1660 respondenter. Populationen är dock fortfarande tillräckligt stor för att kunna generera generaliserbara resultat.

4. Resultat

För att få en första indikation på om studiens hypoteser får stöd presenteras en korrelationsmatris över de fyra variablerna i tabell 2.

Tabell 2: korrelationsmatris

	Kön (man)	Ekologisk modernisering	Miljövänlig livsstil	Risk
Kön(man)		0,186**	-0,273**	-0,211**
Ekologisk modernisering	0,186**		-0,394**	-0,486**
Miljövänlig livsstil	-0,273**	-0,394**		-0,486**
Riskuppfattning	-0,211**	-0,486**	0,380**	

Kommentar: **= $p < 0,01$

Korrelationsmatrisen visar att det finns ett signifikant positivt samband mellan könstillhörighet och ekologisk modernisering vilket indikerar att män har en mer positiv syn på ekologisk modernisering än vad kvinnor har. Matrisen visar även ett signifikant negativt samband mellan variabeln könstillhörighet och miljövänlig livsstil och mellan könstillhörighet och riskuppfattning. Denna enkla analys visar att studiens hypoteser kan stämma vilket gör det intressant att gå vidare med två stiganalyser för att undersöka om miljövänlig livsstil och riskuppfattning kan förklara varför män har en mer positiv syn på ekologisk modernisering och om sambanden är signifikanta även vid kontroll för inkomst, utbildning, ideologi och ålder.

Följande tabell (tabell 3) visar resultatet från en regressionsanalys där sambandet mellan könstillhörighet och ekologisk modernisering undersöks och kontrolleras mot kontrollvariabler och mellanliggande variabler.

Tabell 3: Regressionsanalys. Beroende variabel Ekologisk modernisering

		Modell 1	Modell 2	Modell 3	Modell 4	Modell 5
Kön (man)		0,19***	0,14***	0,08***	0,07***	0,04*
Inkomst ¹	Medel		-0,02	-0,05	-0,05	-0,06*
	Hög		-0,03	-0,04	-0,02	-0,03
Utbildning ²	Medellåg		-0,04	-0,03	-0,03	-0,02
	Medelhög		-0,06	-0,03	-0,02	-0,01
	Hög		-0,54	-0,00	-0,00	-0,02
Ideologi (höger)			0,36***	0,28***	0,27***	0,23***
Ålder ³	30-49 år		0,04	0,05	0,04	0,04
	50-64 år		0,12***	0,12***	0,11***	0,10***
	65-85 år		0,17***	0,16***	0,16***	0,15***
Miljövänlig livsstil				-0,28***		-0,17***
Riskuppfattning					-0,41***	-0,36***
Intercept		9,74*** (0,10)	7,24*** (0,30)	10,89*** (0,43)	13,21*** (0,41)	14,77*** (0,46)
N		1660	1660	1660	1660	1660
R ²		0,04	0,19	0,25	0,34	0,36

Kommentar: I tabellen redovisas standardiserade betakoefficienter förutom interceptet som redovisas i icke-standardiserade betakoefficienter och med standardavvikelsen inom parantes. Den beroende variabeln ekologisk modernisering har operationaliserats genom ett index skapat utifrån respondenternas svar på de fem påståendena 1. "Vetenskapen kommer lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever", 2. "Klimathotet är överdrivet", 3. "Ekonomisk tillväxt är negativt för miljön", 4. "Endast genom ekonomisk tillväxt får vi resurser att investera i miljön" och 5. "Den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser". För information om operationalisering av övriga variabler se sektion 3.3. 1: referenskategori: mindre än 300 000 SEK i årsinkomst i hushållet, medelinkomst motsvarar 301 000 till 700 000 SEK i årsinkomst i hushållet, höginkomst motsvarar mer än 701 000 SEK i årsinkomst i hushållet. 2: referenskategori "låg utbildning", 3: referenskategori "16-29 År". * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,00

Modell två i tabellen bekräftar resultatet från korrelationsmatrisen och visar att det positiva sambandet mellan könstillhörighet man och ekologisk modernisering är robust även vid kontroll för inkomst, utbildning, ideologi och ålder. Detta samband utgör totaleffekten av fokalsambandet och har den standardiserade b-koefficienten +0,14. Resterande del av

stiganalysen undersöker hur stor del av totaleffekten som medieras via miljövänlig livsstil respektive riskuppfattning.

I modell 3 i tabell 3 inkluderas miljövänlig livsstil i analysen. Resultatet visar att det finns en signifikant negativ effekt mellan miljövänlig livsstil och ekologisk modernisering och att effekten av fokalsambandet sjunker från +0,14 till +0,08 när variabeln miljövänlig livsstil inkluderas. För att kunna färdigställa stiganalysen genomförs även en regressionsanalys som undersöker sambandet mellan könstillhörighet och miljövänlig livsstil. Resultatet presenteras i följande tabell (tabell 4).

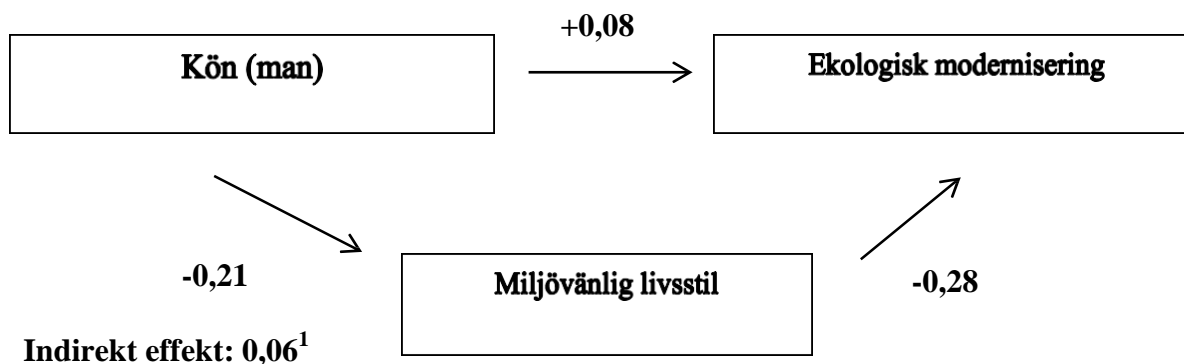
Tabell 4: Regressionsanalys. Beroende variabel: Miljövänlig livsstil

		Modell 1	Modell 2
Kön (man)		-0,27***	-0,21***
Inkomst ¹	Medel		-0,08**
	Hög		-0,05
Utbildning ²	Medellåg		0,03
	Medelhög		0,13***
	Hög		0,19***
Ideologi (höger)			-0,31***
Ålder ³	30-49 år		0,03
	50-64 år		-0,03
	65-85 år		-0,03
Intercept		19,90*** (0,17)	22,650*** (0,509)
N		1660	1660
R ²		0,07	0,20

Kommentar: I tabellen redovisas standardiserade betakoefficienter förutom interceptet som redovisas i icke-standardiserade betakoefficienter och med standardavvikelsen inom parantes. Den beroende variabeln miljövänlig livsstil är operationaliserad genom ett index som är skapat utifrån respondenternas svar på hur ofta de utför följande sju handlingar, 1. "Väljer miljömärkta varor", 2. "Undviker att köra bil", 3. "Sorterar hushållsavfall", 4. "Undviker att resa med flyg" 5. "Handlar ekologisk mat", 6. "Avstår från att äta kött", 7. "Handlar second hand eller begagnat" utifrån svarsalternativen "Aldrig", " Någon gång", "Ganska ofta", "Ofta" och "Alltid". Ju högre värde desto oftare uppger respondenter att de genomför handlingarna. För information om operationalisering av övriga variabler se sektion 3.3. 1: referenskategori: mindre än 300 000 i årsinkomst i hushållet, medelinkomst motsvarar 301 000 till 700 000 SEK i årsinkomst i hushållet, höginkomst motsvarar mer än 701 000 SEK i årsinkomst i hushållet. 2: referenskategori "låg utbildning", 3: referenskategori "16-29 År". * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,00

Resultatet visar att könstillhörighet har ett signifikant negativt samband med miljövänlig livsstil som är robust även vid kontroll för inkomst, utbildning, ideologi och ålder. Stiganalysens resultat kan nu sammanställas i följande figur (figur 1).

Figur 1.

Stiganalysens resultat visar att det finns en direkt effekt av könstillhörighet på ekologisk modernisering som har värdet på den standardiserat b-koefficienten 0,08 och en indirekt effekt som medieras genom miljövänlig livsstil som har värdet på den standardiserat b-koefficienten 0,06¹. Utryckt i andelar förklaras 43 procent² av den totala effekten av en indirekt effekt som går via miljövänlig livsstil och resterande 57 procent³ utgörs av den direkta effekten.

Samma process upprepas för den andra mellanliggande variabeln riskuppfattning. Modell 4 i tabell 3 visar att det finns ett signifikant negativt samband mellan riskuppfattning och ekologisk modernisering och att effekten av könstillhörighet på ekologisk modernisering sjunker från 0,14 till 0,07 när riskuppfattning inkluderas i modellen. Följande tabell (tabell 5) redovisar resultatet för analysen av sambandet mellan könstillhörighet och riskuppfattning.

¹ $-0,21 \times -0,28 = 0,06$
² $(0,06/0,14) \times 100 = 43\%$
³ $(0,08/0,14) \times 100 = 57\%$

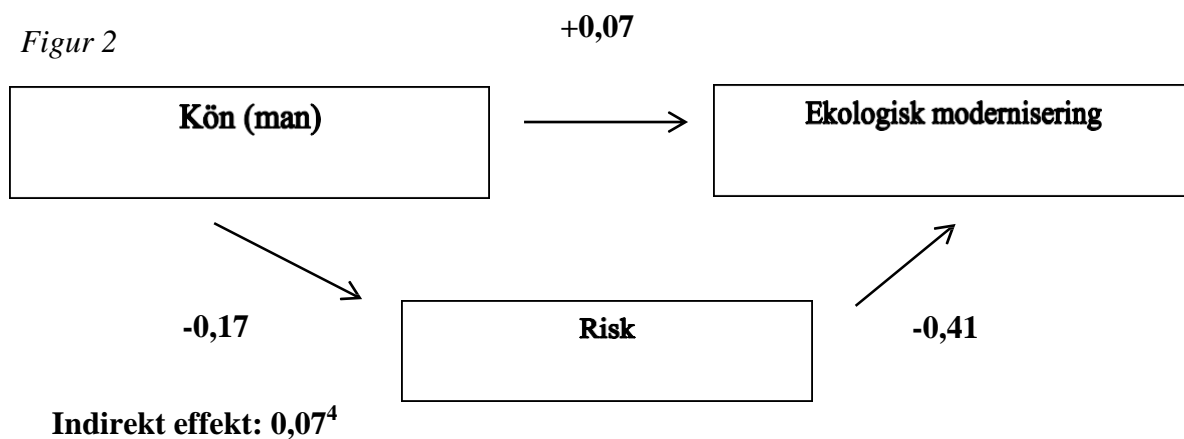
Tabell 5: Regressionsanalys. Beroende variabel: Riskuppfattning

		Modell 1	Modell 2
Kön (man)		-0,211***	-0,17***
Inkomst ¹	Medel		-0,07
	Hög		0,03
Utbildning ²	Medellåg		0,03
	Medelhög		0,10**
	Hög		0,118**
Ideologi (höger)			-0,22***
Ålder ³	30-49 år		-0,01
	50-64 år		-0,05
	65-85 år		-0,02
Intercept		3,515*** (0,03)	3,82*** (0,082)
N		1660	1660
R ²		0,04	0,11

Kommentar: I tabellen redovisas standardiserade betakoefficienter förutom interceptet som redovisas i icke-standardiserade betakoefficienter och med standardavvikelsen inom parantes. Den beroende variabeln risk är operationaliserad utifrån respondenternas svar på påstående ”Om du ser till läget i dag, hur oroande upplever du själv miljöförstöring inför framtiden?” utifrån svarsalternativen ”Mycket oroande”, ”Ganska oroande”, ”Inte särskilt oroande” och ”Inte alls oroande”. Ju högre värde desto större oro. För information om operationalisering av övriga variabler se sektion 3.3. 1: referenskategori: mindre än 300 000 i årsinkomst i hushållet, medelinkomst motsvarar 301 000 till 700 000 SEK i årsinkomst i hushållet, höginkomst motsvarar mer än 701 000 SEK i årsinkomst i hushållet. 2: referenskategori ”låg utbildning”, 3: referenskategori ”16-29 År”. * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,00

Resultatet visar att det finns ett signifikant negativt samband även mellan könstillhörighet och riskuppfattning. Följande figur (figur 2) sammanställer resultatet av stiganalysen som undersöker den mellanliggande variabeln riskuppfattning.

Figur 2

Både för den direkta och den indirekta effekten har den standardiserade b-koefficienten värdet 0,07⁴ vilket innebär att 50 procent av den totala effekten av könstillhörighet man på ekologisk modernisering utgörs av en direkt effekt och att 50 procent av effekten är en indirekt effekt som medieras genom riskuppfattning.

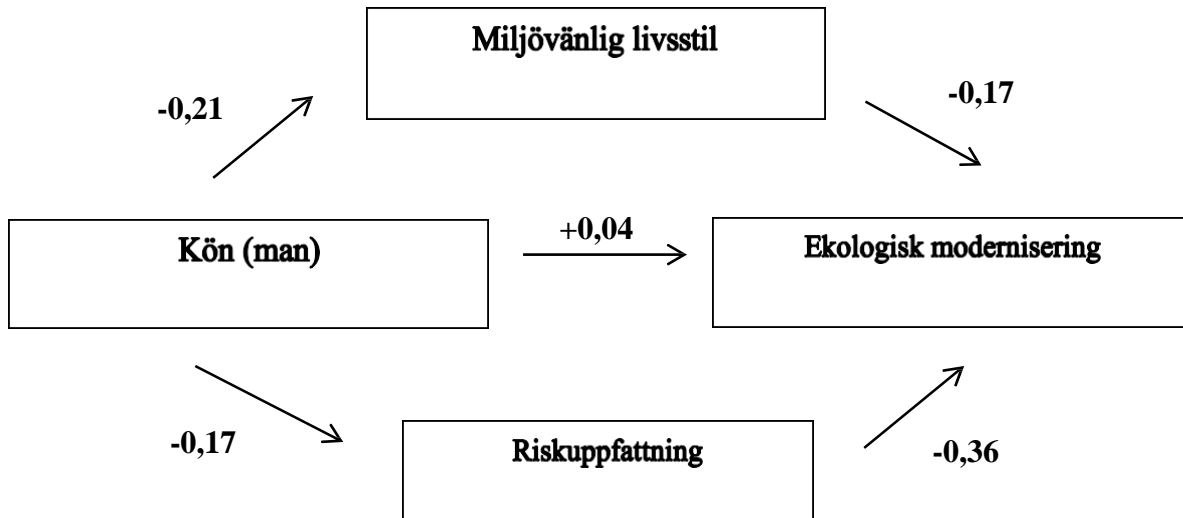
Resultatet från den avslutande analysen visas i modell 5 i tabell 3 där båda de mellanliggande variabler är inkluderade. Effekten av könstillhörighet sjunker då till +0,04 och signifikansen avtar. Miljövänlig livsstil och riskuppfattning har en fortsatt negativ korrelation med ekologisk modernisering. Effekten av kön på miljövänlig livsstil respektive riskuppfattning kvarstår från tabell 4 och 5. Resultatet från stiganalysen presenteras i följande figur (figur 3).

---

⁴ $-0,17 \times -0,41 = 0,07$

Figur 3.

Indirekt effekt: 0,04⁵

Indirekt effekt: 0,06⁶

Analysen visar att den direkta effekten av fokalsambandet är 0,04, att den indirekta effekten av miljövänlig livsstil är 0,04⁵ och att den indirekta effekten av riskuppfattning är 0,06⁶. Detta innebär att 28,5⁷ procent av totaleffekten utgörs av en indirekt effekt som går via miljövänlig livsstil, att 43,0⁸ procent utgörs av en indirekt effekt som går via riskuppfattning och att resterande 28,5⁹ procent utgörs av den direkta effekten.

Avslutningsvis visar även resultaten av analysen att R²-värdet, som visar hur stor del av fokalsambandet som förklaras av de variabler som ingår i regressionsanalysen, ökar 0,02 steg från modell 4, där bara riskuppfattning är inkluderad, till modell 5, där de båda mellanliggande variablerna är inkluderade. Detta är en något låg ökning med tanke på att ytterligare en förklarande variabler inkluderats i analysen. När det gäller kontrollvariabler visar resultaten i tabell 3 att ideologi och ålder har signifikant påverkan på sambandet mellan könstillhörighet och ekologisk modernisering medan utbildning och inkomst saknar signifikant påverkan.

---

⁶ $-0,17 \times -0,36 = 0,06$

⁷ $(0,04/0,14) \times 100 = 28,5\%$

⁸ $(0,08/0,14) \times 100 = 57\%$

⁹ $(0,04/0,14) \times 100 = 28,5\%$

4.1 Analys

Resultatet ger stöd åt studiens tre hypoteser (se sektion 1.1). Män har en mer positiv syn på ekologisk modernisering än vad kvinnor har och detta kan delvis förklaras av att män uppger att de har en mindre miljövänlig livsstil och uppfattar riskerna med miljöförstöring som mindre oroande än vad kvinnor gör.

I enlighet med tidigare forskning visar även denna studies resultat att män uppger att de har en mindre miljövänlig livsstil än kvinnor. Studien ger även stöd för teorin om kognitiv dissonans eftersom resultatet visar att det finns ett signifikant samband mellan lägre grad av miljövänlig livsstil och positiv syn på ekologisk modernisering, vilket är det resultat som teorin förutspått. Resultaten stödjer alltså resonemanget att ekologisk modernisering är ett kognitivt element som minskar dissonansen mellan att leva en miljöbelastande livsstil och att samtidigt veta att denna livsstil förstör miljön.

Även resultaten från analysen av riskuppfattning stämmer överens med tidigare forskning då män uppger att de uppfattar riskerna med miljöförstöring som mindre än kvinnor uppfattar dem. Detta är i enlighet med teorin om könssocialisering. Riskuppfattning har i sin tur ett signifikant negativt samband med ekologisk modernisering vilket innebär att uppfattningen om hur riskfyllt miljöförstöring är påverkar synen på hur miljöproblem bör åtgärdas.

När samtliga variabler inkluderas i analysen visar resultatet att riskuppfattning förklarar en större del av sambandet mellan könstillhörighet och ekologisk modernisering än vad graden av miljövänlig livsstil gör. 28,5 procent av effekten utgörs av en direkt effekt vilket innebär att det finns andra faktorer utöver de som är inkluderade i analysen som också kan förklarar könsskillnaden. Vad gäller kontrollvariablerna saknar inkomst- och utbildningsnivå signifikant effekt, medan ideologi och ålder påverkar sambandet. Som tidigare forskning visat ställer sig individer till vänster mer restriktiva till ekologisk modernisering än individer till höger (Harring, 2016).

5. Diskussion

Ekologisk modernisering är den dominerande diskursen inom nationell och internationell miljöpolitik men trots diskursens framgång vet tidigare forskning relativt lite om allmänhetens syn på den. Denna studie bidrar med ökad kunskap om mäns respektive kvinnors syn på hur miljöproblem ska lösas och resultaten visar att män har en mer positiv

syn på ekologisk modernisering vad kvinnor har. Könsskillnaden kan delvis förklaras av att män har en mindre miljövänlig livsstil och delvis av att män uppfattar risken med miljöförstöring som mindre än vad kvinnor gör. Detta innebär att studiens hypoteser får empiriskt stöd, men kan vi vara säkra på att resultaten motsvarar verkligheten?

När det gäller reliabilitet finns en del begränsningar i studiens operationaliseringar. Detta gäller särskilt operationaliseringen av den oberoende variabeln ekologisk modernisering som utgörs av ett index där samvariationen mellan frågorna som ingår i indexet är något låg (Cronbachs alpha: 0,61). Frågorna som ingår i indexet tar upp aspekter av ekologisk modernisering som teoretiskt sett borde samvariera. Om en respondent till exempel håller med om påståendet *“Den ökande konsumtionen kommer att göra slut på jordens resurser”* borde man inte hålla med om påståendet *“Vetenskapen kommer lösa miljöproblemen utan att vi behöver förändra hur vi lever”* eftersom de inte är kompatibla, men trots detta är samvariationen mellan frågorna inte högre än 0,61. Det skulle kunna förklaras av att sambandet mellan de olika aspekter som tas upp i frågorna är något komplexa och att det därför inte är helt uppenbart för gemene man hur de förhåller sig till varandra. Oavsett förklaring innebär den låga samvariationen att vi inte kan vara helt säkra på att det är samma bakomliggande attityd som avgjort respondenternas svar på frågorna (Sundell, 2012). Ett alternativt sätt att undersöka datan skulle därför vara att undersöka könsaspekter i de olika frågorna var för sig. En sådan studie skulle dessutom kunna visa om det finns en könsskillnad i alla aspekter av ekologisk modernisering eller om män och kvinnor har samma syn i stort men bara skiljer sig åt i till exempel behovet av att minska konsumtionen.

Även den beroende variabeln kön kan diskuteras. När skillnader mellan de biologisk könen studeras finns det en risk att ett intersektionellt perspektiv går förlorat. Kanske finns det fler skiljelinjer utöver könstillhörighet som är viktiga att upptäcka för att få en rättvisande bild av vems uppfattning av hur miljöproblem ska lösas som dominerar den rådande miljöpolitiken? Tidigare forskning om riskuppfattning har till exempel visat att vita män bedömer risker som mindre än andra grupper i samhället, den så kallade *white male effect* (Solvic, 1994). Det andra problemet med att undersöka biologisk kön är att teorier som förklarar könsrelaterat beteende, som till exempel riskuppfattning, snarare beskriver maskulina och feminina normer som inte per automatik behöver sammanfalla med könstillhörighet (McCright och Xiao, 2014, 1112). Det kan även vara problematiskt om forskning bortser från skillnaden mellan genus och kön eftersom det finns en risk att forskningen fortsätter att stigmatisera grupperna genom att tillskriva grupperna olika

egenskaper. Denna problematik måste dock vägas mot behovet av att kunna undersöka hur olika politiska fenomen påverkas och påverkar olika grupper för att till exempel kunna upptäcka ojämlikheter.

Avslutningsvis är även operationaliseringen av riskuppfattning något problematisk eftersom variabeln bara är operationaliserad utifrån respondenternas angivna oro för miljöförstöring och saknar andra delar av riskbegreppet som till exempel utsatthet. I denna studie var det inte möjligt att inkludera fler aspekter, men det skulle vara intressant om framtida studier som undersöker förhållandet mellan riskuppfattning och syn på ekologisk modernisering kan använda sig av en mer heltäckande operationalisering av riskbegreppet och jämföra resultaten med denna studie.

När det gäller kausaliteten finns det en del begränsningar i studiens metod. Stiganalysens resultat visar att det finns ett negativt samband mellan de mellanliggande variablerna och ekologisk modernisering, men det skulle också kunna vara så att det finns ett motsatt samband från ekologisk modernisering till de mellanliggande variablerna. Till exempel kan det vara så att individer som har stor tilltro till att vetenskap och innovation kommer att lösa miljöproblemen på egen hand inte tycker att det är nödvändigt att ändra sitt liv i en mer hållbar riktning. Det kan också vara så att individer inte uppfattar att miljöproblemen är en risk på grund av att de har en positiv syn på att tekniken kommer att lösa problemen ändå. Dessvärre går det inte att uttala sig om denna kausalitet med hjälp av resultaten från stiganalysen. Det skulle därför vara intressant för vidare forskning att fortsätta studera kausaliteten i dessa samband med hjälp av till exempel experiment.

Studiens resultat visar även indikationer på att riskuppfattning och miljövänlig livsstil är variabler som påverkar varandra. När de båda mellanliggande variablerna ingår i analysen stiger R²-värdet med bara 0,02 steg jämfört med när bara riskuppfattning ingår i analysen (se modell 4 och 5 tabell 3). Eftersom värdet inte stiger mer tyder detta på att de två variablerna har en effekt på varandra. Det skulle till exempel kunna vara så att det är mäns riskuppfattning som gör att de väljer att inte leva en mer miljövänlig livsstil. Dessvärre är det inte möjligt att uttala sig om detta utifrån stiganalysens resultat. För att undersöka detta samband behöver vidare forskning därför använda sig av mer avancerade statistiska metoder som till exempel en strukturell ekvationsanalys.

Trots studiens begränsningar kan vi utifrån studiens resultat ändå dra slutsatsen att det åtminstone finns indikationer om att män har en mer positiv syn på ekologisk modernisering

än vad kvinnor har. Detta visar att diskursen ekologisk modernisering inte bara är mansdominerad utifrån den teoretiska eko-feministiska kritiken, utan också i den mening att män i allmänheten har en mer positiv syn på den än vad kvinnor har. Studien visar även att miljövänlig livsstil delvis kan förklara varför män och kvinnor har olika syn på ekologisk modernisering då män har en mindre miljövänlig livsstil och detta korrelerar positivt med ekologisk modernisering. Detta innebär att studiens resultat ger stöd för teorin om kognitiv dissonans. När det gäller riskuppfattning visar studien att denna variabel delvis kan förklara könsskillnader då män uppfattar riskerna med miljöförstöring som mindre vilket i sin tur har en positiv korrelation med ekologisk modernisering. Studiens resultat stödjer därmed även det teoretiska resonemanget om könssocialisering. Avslutningsvis visar studien att riskuppfattning och miljövänlig livsstil inte fullständigt förklarar sambandet mellan könstillhörighet och syn på ekologisk modernisering. Det innebär att det finns fler faktorer som förklarar detta samband vilket också är intressant för framtida forskning att undersöka. Studien bidrar därmed med ökad kunskap om könsaspekter inom den dominerande miljöpolitiken och visar att graden av miljövänlig livsstil och riskuppfattning påverkar individens syn på hur miljöproblem ska åtgärdas.

Miljöpolitiken saknar idag en politisk konfliktlinje och domineras av diskursen ekologisk modernisering, men detta innebär inte att vi alla är överens om hur miljöproblemen ska åtgärdas. Denna studie visar att det finns indikationer på att män har en mer positiv syn på den inriktning som miljöpolitiken tagit än vad kvinnor har. Givet att vi önskar en jämställd miljöpolitik är det viktigt att ta detta i beaktning i såväl konkreta politiska åtgärder som inom den fortsatta forskningen. I inledningen till denna studie nämndes att de skandinaviska ländernas klimatstrategier helt saknar ett genusperspektiv (Magnusdottir & Kronsell, 2015). För att sätta fokus på genusaspekten och den intersektionella dimensionen av miljöpolitiken skulle en jämställdhetspolicy för miljöpolitiska åtgärder kunna införas. För att det ska bli möjligt att skapa en jämställd miljöpolitik behövs även mer kunskap om på vilket sätt miljöpolitiska åtgärder och synsätt gynnar och missgynnar olika delar av samhället. Denna studie ger viss ökad förståelse för detta men väcker samtidigt nya frågor. Finns det andra typer av lösningar på miljöproblem som kvinnor förespråkar i högre utsträckning än män? Varför har de i så fall inte fått samma genomslag som ekologisk modernisering? Finns det andra faktorer utöver kön som påverkar synen på miljöpolitiska förslag? Miljöproblem är mycket komplexa fenomen som kommer att behöva bemötas med många olika typer av åtgärder som kompletterar varandra. En jämställd miljöpolitik ökar förutsättningarna för att

fler perspektiv på miljöproblem inkluderas och att fler förslag på åtgärder presenteras och får legitimitet. På så sätt förbättras även möjligheten att bemöta de omfattande miljöutmaningar som hotar vår planet.

Källförteckning

- Blocker, J & Eckberg, D (1997). Gender and Environmentalism: Results from the 1993 *General Social Survey Social Science Quarterly*, 78(4), ss. 841-858
- Bord R.J. & O'Connor R.E. (1997) The gender gap in environmental attitudes *Soc. Sci. Q* 78(4), ss. 830–840
- Bové. K (2016) Metodredovisning Den västsvenska SOM-undersökningen 2015. I Bergström, A. & Harring, N (red.) *Hållbarhetens horisont* (rapport: 68) Göteborg, Göteborgs universitet: SOM-institutet
- Bäckstrand, K. (2004) Scientisation vs. civic expertise in environmental governance: Eco-feminist, eco-modern and post-modern responses, *Environmental Politics*, 13(4) ss. 695-714
- Carter, N. (2007). *The Politics of the Environment, Ideas, Activism, Policy, 2nd edition*. Cambridge University Press: Cambridge
- Davidson, D & Freudenburg, W (1996) Gender and environmental risk concerns *Environ. Behav.*, 28(3), ss. 302–339
- Dryzek, J. S. (2013). *The politics of the earth: Environmental discourses*. Oxford, The United Kingdom, Oxford University Press.
- Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H & Wängnerud, L (red.) (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad* . 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Festinger, L (1976[1962]). *A theory of cognitive dissonance*. Reissue Stanford: Univ. Press
- Harring, N. (2016). Ideologi och ekologisk modernisering. I Bergström, A. & Harring, N (red.) *Hållbarhetens horisont* (rapport: 68) Göteborg, Göteborgs universitet: SOM-institutet
- Jackson, T. (2009). *Prosperity without Growth: Economics for a Finite Planet*. London: Earthscan.
- Jones, R. & Dunlap, R (1992). The Social Bases of Environmental Concern: Have They Changed Over Time? *Rural Sociology*, 57(1), ss. 28-47.
- Johnsson Latham, G., (2007), *A study on gender equality as a prerequisite for sustainable development* (Rapport 2) Stockholm: Report to the Environment Advisory Council, Miljödepartementet
- Krantz Lindgren, Petra (2001). *Att färdas som man lär?: om miljömedvetenhet och bilåkande*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet
- Lidskog, R & Sundqvist, G (2011). *Miljösociologi* . 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

- MacGregor, S. (2009) A stranger silence still: the need for feminist social research on climate change. *Sociological Review*, 57(2), ss.124–140.
- Magnusdottir, G.L & Kronsell. A (2015) The (In)Visibility of Gender in Scandinavian Climate Policy-Making, *International Feminist Journal of Politics*, 17(2), ss.308-326
- McCright. A & Xiao, C (2014) Gender and Environmental Concern: Insights from Recent Work and for Future Research, *Society & Natural Resources*, 27(10), ss.1109-1113
- Oscarsson, H. & Solevid, M. (2015). ”Sverige oroar sig”. Fragment. A. Bergström, B. Johansson, H. Oscarsson & M. O. (red). Göteborg, Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Rockström, J., Steffen, W., Noone, K., Persson, A., Chapin, F. S., Lambin, E. F., Lenton, T. M., Scheffer, M., Folke, C., Schellnhuber, H. J., Nykvist, B., de Wit, C. A., Hughes, T., van der Leeuw, S., Rodhe, H., Sorlin, S., Snyder, P. K., Costanza, R., Svedin, U., Falkenmark, M., Karlberg, L., Corell, R. W., Fabry, V. J., Hansen, J., Walker, B., Liverman, D., Richardson, K., Crutzen, P. & Foley, J. A. (2009). A safe operating space for humanity, *Nature*, 461(7263), ss. 472-475
- Schlosberg, D & Rinfret, S (2008) Ecological modernisation, American style, *Environmental Politics*, 17(2), ss. 254-275
- Slovic, P (1999) Trust, emotion, sex, politics, and science: surveying the risk-assessment battlefield, *Risk Anal.*, 19(4), ss. 689–701
- SOM-institutet (2015), *KODBOK Den västsvenska SOM-undersökningen*, http://som.gu.se/digitalAssets/1581/1581091_v--st-som-2015.pdf [hämtad: 2016-10-10]
- Sundell, A (2011) *Guide: Stiganalys* <https://spssakuten.wordpress.com/2011/03/19/guide-stiganalys/> [Hämtad: 2016:11-01]
- Sundell, A (2012) *Guide: Konstruera ett index från flera variabler* <https://spssakuten.wordpress.com/2012/04/28/guide-konstruera-ett-index-fran-flera-variabler/> [Hämtad: 2016:11-05]
- Sundström, A & McCright, A. (2016) Women and Nuclear Energy: Examining the Gender Divide in Opposition to Nuclear Power among Swedish Citizens and Politicians. *Energy Research & Social Science*, 11, ss. 29-39
- Sundström, A & McCright, A (2013) Examining gender differences in environmental concern across four levels of the Swedish polity, *QoG Institutet working paper*, 10 https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/38939/1/gupea_2077_38939_1.pdf [Hämtad 2016-11-14]
- Van Liere, K & Dunlap, R (1980). The Social Bases of Environmental Concern: A Review of Hypotheses, Explanations and Empirical Evidence. *The Public Opinion Quarterly* 44(2), ss. 181-197.

Xiao, C & McCright, A. 2012. Explaining Gender Differences in Concern about Environmental Problems in the United States. *Society and Natural Resources*, 25(11), ss. 1067-1084.

Xiao, C & McCright, A (2015) Gender Differences in Environmental Concern: Revisiting the Institutional Trust Hypothesis in the USA. *Environment and Behavior* 47(1), ss.17-37. <http://eab.sagepub.com/content/early/2013/06/29/0013916513491571.full.pdf+html> [Hämtad 2016-11-26]